

GRANICA POSJEDA I VLASNIŠTVA

Marijan BOŽIČNIK — Zagreb*

UVOD

Granice (međe) uspostavljene ljudskom voljom i rukom nisu od iskona ali su ustanovljene i potječu još iz daleke čovjekove prošlosti. One prate duhovni i materijalni život čovjeka kako pojedinca tako i čovjeka unutar manjih odnosno većih zajednica, u koje se je kroz povijest udruživao i u kojima je i danas udružen.

Unutar granica čovjek je najprije tražio fizičku a kasnije razvojem društvenog života u ljudskim zajednicama i pravnu sigurnost za sebe, svoju imovinu, i druga svoja prava.

Veliki uspjeh u razvoju i u borbi za opstanak, čovjek je postigao kada mu je druga jedinka njegove vrste priznala neprikosnovenost njegovih osobnih interesa unutar nekog određenog prostora. Još je veći i složeniji uspjeh postignut, kada su takva prava ostvarile ljudske zajednice u međusobnom priznavanju granica među državama.

Kada se misli i govori o granicama države kao domovine udruženih većih i velikih ljudskih zajednica, granica postaje pojam koji iziskuje poštovanje, kako pojedinaca tako i cijele zajednice unutar tih granica, ona postaje nešto etički specifično, što posjeduje posebni dignitet ili uzvišenost.

POVIJESNO PRAVNI OSVRT NA GRANICU

Granice su uvijek bile obilježene određenim međnim znacima. Već je PLATON u 4. stoljeću prije naše ere rekao:

»Neka nitko ne dira graničnu oznaku koja odvaja njegovo polje od susjedovog, jer ona treba ostati nepokretna. Neka se nitko ne usudi pomaknuti mali kamen, koji dijeli prijateljstvo od neprijateljstva — kamen u koji se zakletvom obvezao, da će ga ostaviti na svom mjestu».

Te misli, Platonovim riječima uobličene, jednakom pažnjom nakon mnogo prohujalih vjekova ljudske povijesti i danas prihvaćamo kao osnovno pravilo u životu i u međuljudskoj snošljivosti. One imadu danas istu težinu i isto značenje kao i onda kada su izrečene.

* Adresa autora: Marijan Božičnik dipl. inž., Republička geodetska uprava, Zagreb, Gruška 20.

Iako je čovjek društveno biće koje ne može živjeti sam za sebe, u njegovoj je prirodi usađeno svojstvo da se od susjeda ograđuje i zatvara u svoje granice. O tome imademo jasno izražene misli u stihovima Ilijade (XII pjevanje, stihovi 403—405) gdje HOMER u IX vijeku prije naše ere govori: »Ona uzmakne, te crn i velik i hrapav kamen čvrstom pograbí rukom, što na polju ležase ondje, gdje ljudi ga metnuše nekad, da granica oranici bude«.

Te činjenice o ljudskoj prirodi i težnji, da se ograđuju opće su poznate. Vjerovatno će jednog dana, u za sada još nedokučivom času ljudskog sazrijevanja čovjek odbaciti granice, kao okove koji ga još danas sapinju u kretanju naprijed.

Danas su granice povijesno i stvarno priznate u životu ljudi, i obilato su prisutne. One su neizbježni pratilac čovjeka te o njima trebamo govoriti i razmišljati kao o stvarnostima, čuvati ih i održavati, jer one su temelj cjeloukupnog društvenog reda i sigurnosti u organiziranom ljudskom društvu.

Zanimljiva je činjenica da i u SSSR-u, u zemlji u kojoj nema privatnog vlasništva nad zemljištem, ipak je 1939. godine uvedena zvanična registracija zemljišta koja nema samo statistička obilježja već i pravni značaj. Granica na određenom zemljištu predstavlja ovdje društveno priznata prava korištenja.

Od najranijih dana razvoja evropske civilizacije, u pogledu pravnog definiranja i pravne obrade pojma granice i granične oznake, Rimljani su uvijek bili neprikosnoveni uzor.

Rimski mjernici zvani agrimensori i gromatici, kao tehnički i pravno obrazovana lica onoga vremena i ondašnjeg života u Rimskom Carstvu a posebno u Rimu (rimski carevi nazivali su ih povlaštenim imenom: »mensori nostri«), govore nam o pravnim pojmovima i tehničkim mogućnostima određivanja granica. Govore nam to jezikom kojim se još i danas pravnici služe kada obrazlažu pravna stanovišta, što je to granica i kako se njezino uspostavljanje i postojanje pravno i tehnički definira. Što nam ti uzoriti rimski mjernici — agrimensori i gromatici — kažu o granicama?

Po BALBOU granica je ona linija do koje je pojedincu dopušteno pravo posjedovanja (granica posjeda) odnosno dokle svatko kao svoje čuva (granica vlasništva).

U ondašnjem rimskom društvu bez sumnje visoko civiliziranom, postanak i postojanje granica, imalo je izvanredno veliko značenje. Iako ratnički narod, Rimljani su svakim svojim dolaskom na novo osvojene teritorije, uspostavljali čvrste granice kao vidljiva obilježja za moguće dalje dobrosusjedske odnose s obje strane uspostavljene granice. Već tada je važila životna pouka da uspostavljanjem granice, granični neprijatelji postaju prijatelji, granica više ne dijeli već ona spaja susjede, koje Rimljani zovu »konfini«. Ovih činjenica i misli, za koje mnogi danas smatraju da su proizvod našeg vremena i shvaćanja, već u ta daleka prošla vremena ljudi su bili svijesni i nastojali ih se pridržavati.

Po gromatiku GAJUSU zajednička vanjska granica, veže članove prema unutra, u vjersku i političku zajednicu i cijelinu, a od susjednih zajednica, oštro ih luči s karakterom obrambene linije, sve dok se ne slije u veću političku jedinicu.

I najstarija plemena koja su nastavala davno Rimsko Carstvo, donosila su u novu postojbinu običaj obilježavanja granica. O tome nam svjedoči gro-

matik Sículus FLACCUS u svojim izlaganjima, kako i na koji način je vršeno postavljanje granica u novoj domovini. Iz njegovih pisama vidljivo je kako su se vodili dogovori u pogledu granica i koji su se sve u vezi toga održavali rituali i vjerski obredi, žrtve i zakletve, zajedničke gozbe i koje su obveze preuzimane o mirnom načinu rješavanja eventualnih sporova oko granica.

Usprkos mnogim prohujalim vjekovima, bitnost i tradicija ostala je do danas sačuvana, živjela je i razvijala se uz razna preoblikovanja sve do današnjeg dana.

Postavljanje graničnih oznaka teklo je u ono vrijeme uz vjerske obrede kojima su prisustvovali zainteresirani susjedi a sve je išlo čak i do personifikacije granice s božanstvom. Povreda graničnog znaka smatrala se je svetogrđem a eventualnog prestupnika, ovisno o njegovom društvenom položaju, drastično se je kažnjavalo.

Zbog narušavanja stanja granica poznata su čak i izopćenja iz ljudske zajednice (što je u ono vrijeme bilo ravno smrtnoj presudi), progonstvo, konfiskacija sveukupne imovine, protjerivanje u ropstvo i upućivanje na prisilni rad. Smetnja i povreda granice smatrana je kao crimendelictum publicum — dakle imala je javni značaj.

Takvo shvaćanje o poštivanju međa, proteglo se iz Rimskog Carstva i nakon pojave kršćanstva preko srednjeg vijeka do današnjih dana. Od naših današnjih suvremenika u Evropi, najdosljedniji nasljednici u tradiciji poštivanja instituta granice, u čuvanju njenog digniteta i nepovredivosti ostali su bez sumnje Englezi.

Kako se u našoj današnjoj jugoslavenskoj stvarnosti i sadašnjosti definira granica.

Pravnici kažu da ograničavanjem dijelova prostora nastaju zemljišta te ona time dobivaju svojstva stvari u pravnom smislu, i postaju objekti prava. Bez granica nema zemljišta.

U suvremenoj pravnoj literaturi granica je definirana kao prostorna granica prava i ovlaštenja na određenom zemljištu. Taj prostor je prema nekim tumačenjima zamišljena piramida s vrhom u središtu Zemlje a granične linije dotičnog zemljišta (lik u naravi) čine presjek njegovog plašta s površinom Zemlje. Prema drugim objašnjenjima, navedeni prostor je opkoljen zemljišnim plohama koje su položene okomito na horizontalnu ravninu.

I prema jednom i drugom tumačenju, prostor je određen kada su određene granične linije.

Visina prostora iznad površine zemljišta ne seže u beskonačnost već je ona određena raznim potrebama i mogućnostima korištenja.

I konačno prema jednoj definiciji u tekstu »Uređenje međe« (MILJAN 1953) navodi se: »Pod međom ili granicom razumijemo idealnu graničnu crtu koja dijeli susjedna zemljišta. Tu crtu u naravi vidno pokazuju granični znakovi, pa i njih nazivamo granicom.

IDENTITET GRANICE

Granicom odijeljena zemljišta su objekti prava. Ta zemljišta moraju imati svoju individualnost, čiji identitet u najširem smislu riječi, kraj raznih poznatih načina, najbolje i najsigurnije definira geodetska izmjera.

Pravnici, kada raspravljaju o vjerodostojnosti granice, posebno kada joj treba pokloniti pravnu istinitost dokazom izvedenim na osnovi geodetske izmjere, dovode u sumnju mogućnosti geodezije da u svakom slučaju može pravno verificirati granicu.

Ranije je naglašeno da je zemljište objekt prava, no kako granične linije koje razdvajaju zemljište nemaju tijelo — (corpus) ta prema tome one ne mogu biti objekti prava. Međutim granične oznake imaju tjelesno svojstvo pa one i jesu objekti prava, u punom smislu, te riječi. Kako u geometrijskom smislu nema razlike između točke na graničnoj oznaci i točke na graničnoj liniji, to s pravnog i geometrijskog stanovišta te stvari treba razlikovati.

Taj pojam i ta razmišljanja o granici i graničnoj oznaci možemo i moramo vezivati na sva zemljišta, počam od onog osnovnog zemljišta sadržanog u jednoj katastarskoj čestici pa sve do zemljišta koje unutar određenih granica predstavlja jednu državu.

Zemljište definiraju mnogi zakoni ali ni jedan zakon ne iznosi definiciju granice, iako svi govore o uvjetima pod kojima one postoje ili mogu postojati. Pravne definicije se u tim slučajevima najčešće koriste geodetskim elementima i opisom tih pojava u vidljivom sjetilnom svijetu.

Granična linija je idealna crta koja u naravi dijeli susjedna zemljišta. Ona je u smislu ranije naglašenog pravnog shvaćanja tog pojma »skoro nedostiživa« matematička veličina. Međutim kako granicu pokazuju granične oznake a one su vidljive i opipljive stvari, to u praksi i njih nazivamo granicama.

Jedan od najpoznatijih rimskih gromatika HIGINUS u vezi toga je rekao: »Ako granica imade tijelo, onda moramo o njoj drugačije misliti nego kada bismo u granici gledali samo jednu liniju«.

Eto i u starih je Rimljana riječ »fines« imala dvostruko značenje pa je otuda i već dolazilo do izvjesnih nejasnoća u pravnom i svakodnevnom tumačenju toga pojma. To se vidi i iz razmišljanja gromatika FLACCUSA 2. vijek prije naše ere): »Žalim što se u moje vrijeme granični pojas ne ostavlja slobodnim, nego se obrađuje.« U odnosu na ovu misao naglašava se da je granica u ranijem vremenu imala oko sebe posebno slobodan i zaštićen prostor ostavljen pri obradi zemljišta.

U slučaju geodetskog mjerenja pri tehničkom utvrđivanju granice pojavljuju se opće poznata i moguća odstupanja vezana uz izabranu metodu mjerenja i točnost kojom treba zadatak izvršiti. Sve je također ovisno i o raspoloživim novčanim sredstvima za utvrđivanje granice.

U takvim poslovima geodet u pravilu ne razlikuje materijaliziranu graničnu oznaku od nematerijalizirane granične linije, što međutim u pravnim odnosima biva oštro podvajano, jer granična oznaka imade tijelo i u pravnom shvaćanju predstavlja stvar, dok to granična linija nema i nije stvar u pravnom smislu.

Granične oznake stavljaju se u pravilu samo na karakterističnim mjestima, dok granične linije mogu biti čas vidljive i čas manje ili čak uopće nevidljive (livadske površine, široke gromače i sl.).

U našoj starijoj hrvatskoj povijesti imademo baš za takav slučaj divan primjer iz 1275. godine, u jedinstvenom glagoljaškom povjesnom dokumentu, tzv. »Istarskom razvodu«. U postupku razgraničavanja seoskih i gradskih opći-

na, u njemu se izrazito naglašavaju i odvajaju pojmovi »znameni i razvodi tj. granična oznaka od same granice (u talijanskom prijevodu »Istarskog razvoda«: »termini i konfini«).

I u suvremenoj sudskoj praksi, pod zaštitom kazneno pravnih sankcija isključivo stoje granične oznake (termini) a ne granične linije (fines, limites) na kojima nema oznake. Zakonodavstva danas u svijetu, povjeravaju zaštitu graničnih oznaka kaznenom ili upravnom pravu.

I naše zakonodavstvo imade u upravno pravnim propisima odredbe o čuvanju graničnih oznaka. Prema članu 106. Zakona o geodetskoj izmjeri i katastru zemljišta iz 1978. godine određuje se: »Organizacije udruženog rada ili druge pravne osobe kazniti će se od 2.000 do 20.000 dinara ako bezrazložno uništi, premjesti ili ošteti biljegu odnosno znak izmjere, ili ako ne obavijesti nadležni organ o tome da je uništena, oštećena ili premještena biljega odnosno znak izmjere koja je postavljena na zemljištu koje koristi organizacija«.

Granična oznaka zavređuje puno poštovanje. Ovisno od veličine, trajnosti i solidnosti njezine izvedbe, rezultiraju i svejdočanstva o njezinom dokaznom svojstvu u eventualnim sporovima oko granice.

Što znači u pravnom smislu, geodetskim metodama mjerenja dati istinitost granici i na taj način utvrditi njen identitet?

U Švicarskoj u podacima geodetske izmjere (Grundbuchvermessung), granici je data puna vjerodostojnost kroz odredbu: »Ako se ne slažu podaci zemljišno knjižnih planova i stanja na terenu, pretpostavlja se da su planovi ispravni«. Do takvog stanovišta može se doći i dolazi samo na osnovi solidnog geodetskog utvrđivanja granice na zemljištu, provedenog u prisustvu zainteresiranih posjednika i predstavnika vlasti, uz cjelovitu geodetsku grafičku i numeričku interpretaciju stanja graničnih oznaka.

Talijanski građanski zakonik u pogledu nejasne granice između dviju nekretnina, dozvoljava svako dokazno sredstvo a sudac će u slučaju nedostatka drugih dokaza primjeniti granicu prema katastarskom planu. Dakle u tome slučaju kod Talijana, katastarskom planu nije data puna istinitost, ali u svakom slučaju imade za pojedine slučajeve veliku moć dokazivanja u postupku utvrđivanja granica.

Kako se naši geodetski upravno pravni propisi odnose prema tome problemu, kada dolazi u pitanje primjena dokaza istinitosti granice pomoću katastarskog plana (geodetske izmjere)?

Uspostavljanje (obnavljanje) granica prema danas još važećem starom jugoslavenskom Pravilniku VII/2 za održavanje katastra zemljišta, Beograd (1931. god.) na osnovi podataka katastarskih planova izrađenih u postupku grafičke katastarske izmjere nije dozvoljeno i takvi podaci nemaju pravo istinitosti u utvrđivanju granice. Dozvoljeno je to samo na osnovi podataka numeričke katastarske izmjere, gdje su podaci o stanju granica sadržani u numeričkim vrijednostima obilježenih granca u detaljnim skicama pri katastarskoj izmjeri odnosno snimanju.

Prema pravnim shvaćanjima geodezija kao tehnička disciplina ne može u postupku utvrđivanja granice postići punu istinu jer barata ipak samo s mjerenim podacima. Mjerenja su u praktičnom životu podložna pogreškama, koje istina mogu biti svedene na minimum sve do njihove beznačajnosti.

U matematičkim izrazima teorije pogrešaka daje se u slučaju geodetskih mjerenja samo ocjena upotrebljivosti mjernog podatka odnosno rezultata mjerenja, ustanovljuje se najvjerojatniji rezultat iz mnogo mjerenja, tj. onaj najbliži istinitoj veličini. Stupanj približavanja usvojenog rezultata istinitoj vrijednosti nazivamo točnost. O tome stupnju točnosti postoji posebna geodetska disciplina razvijena u teoriji pogrešaka i računu geodetskog izjednačenja, što možemo smatrati kao svojevrsan protuteg težnji prava, da raspravlja o mogućnostima geodezije i njenoj sposobnosti da daje tehnički najoptimalniji položaj granice, predložen u određenoj varijanti i elaboratu.

Kako kročimo dalje u budućnost, analogno razvoju mjerne i instrumentalne tehnike, geodeti pokušavaju i posebnim pravilničkim propisima uvjetovati što veću točnost traženog podatka o granici. Međutim za tzv. inverzne poslove mi nemamo pravog i posebnog pravilnika, koji određuje koju i koliko točnost možemo i moramo postići ponovnim uspostavljanjem granice. Ovdje se često osvrćemo na taj problem razmišljanjem, da bi to trebalo biti približno ili sasvim ista točnost, kojom je granica prethodno snimljena i podatak o njoj pohranjen. Svrha mjerenja, stupanj razvijenosti mjerne tehnike i ekonomski momenti bitno odlučuju o izboru metode uspostavljanja i utvrđivanja granica. Danas se u 85% slučajeva u Hrvatskoj koristimo za eventualno uspostavljanje međa podacima grafičke katastarske izmjere iz prošlog stoljeća, pa je u odnosu na današnji razvoj tehničkih mogućnosti i uz njih vezanih životnih navika i okolnosti, potreban poseban oprez kada se govori o točnosti mjerenja u postupku utvrđivanja međa. Ako se ne poznaju dovoljno te okolnosti, geodezija može vrlo lako postati krivac za više puta pretjerani oprez pravnika, kada je u pitanju pravno priznane tehničkog podatka utvrđene granice.

Osporavanje dokazne moći podatku geodetske izmjere ne smije biti generalizirano, jer osim podataka o granici iz područja grafičke katastarske izmjere, postoje u Hrvatskoj za manji postotak republičkog područja i podaci numeričke katastarske izmjere, u kojoj su utvrđeni podaci o granicama opisani u mnogim dokumentima sposobnim za priznavanje »dovoljne« točnosti podataka o međi. Međutim mi geodeti moramo priznati, da su nam mnoge izmjere granica u numeričkoj metodi mjerenja slabo izvedene, prema tome manje pouzdane.

Kada se govori o suvremenosti izmjere, ne treba izgubiti iz vida da utvrđivanja granica u postupku provedbe fotogrametrijske katastarske izmjere nije uvijek posebno kvalitetno i pohvalno. U slučaju fotogrametrije može se govoriti o jednoj vrlo suvremenoj metodi mjerenja kombiniranog grafičko-numeričkog porijekla, ali sa skicama dešifraže o stanju granica često vrlo problematičnog sadržaja i opsega podataka.

Uspostavljenje granica je odavno poznata geodetska disciplina. Već u starom Egiptu, nakon svakogodišnjih poplava Nila, trebalo je na zemljištu, uvijek ponovno uspostavljati granice.

U pogledu takvih velikih inverzionih postupaka, poznat je slučaj nakon Prvog svjetskog rata, kada su jugoslavenski geometri morali ponovo upostavljati međe na velikim prostranstvima koje je pri povlačenju austrijske vojske preoral.

Posebno je poznata praksa ponovnog utvrđivanja granica pri otklanjanju posljedica uzurpacija zemljišta u društvenom vlasništvu što je u našim jugoslavenskim prilikama vrlo široko rasprostranjena pojava, ali s obzirom na lošiju kvalitetu grafičke izmjere izrazito teški stručni i pravno složeni posao.

I konačno jedna od najpoznatijih geodetskih radnji u postupku uspostavljanja granica su poslovi na komasaciji zemljišta. Iako sama komasacija zemljišta nije isto što i pravno utvrđivanje granica, ali pri prenošenju na teren takvih vrsta granica koje ranije nisu postajale, već su inskonstruirane, izvjesne analogije ipak postoje.

Iz svega naprijed obrazloženog vidljivo je koliko je uspostavljanje granice geodetski osjetljivo važan postoj i koliko tim radnjama pridaju važnost pravo i pravnici. Postavlja se pitanje kada se geodetski podatak mjerenja približava svojom točnošću željenoj težini, da ga pravo prihvati kao vjerodostojni i pravovaljani dokaz u utvrđivanju veriteta i indentiteta međe. Moglo bi se reći, da je geodetski podatak o granici na katastarskom planu vjerodostojan dokument za te potrebe ako je potkrepljen i ako za njega govore još i mnogi drugi prateći dijelovi elaborata izmjere.

Ovakova, dijelom proširena razmatranja o postojanju, čuvanju, utvrđivanju i eventualnom ponovnom uspostavljanju granica, imaju svoj duboki smisao važan za široka područja djelovanja. Jedno od takvih područja posebno se naglašava kao nezaobilazno važno a to je područje utvrđivanja i čuvanja naših državnih granica. Poslovi i utvrđivanja državnih granica su poslovi međunarodnog prava koje trebaju poštivati svi susjedi na državnim granicama.

Zašto državna granica, jednom tehnički utvrđena, imade i punu pravnu snagu dokazivanja? Zato jer su granice utvrđene u prisustvu ovlaštenih predstavnika susjednih naroda. Njihovo je stanje pravno utvrđeno u času dogovora ili utanačenja, što pravno obavezuje narode unutar određenih granica. Za takve slučajeve priloženi grafički dokumenti imaju punu vjerodostojnost i punu dokaznu moć.

POGOVOR

Ovim člankom o granicama posjeda i vlasništva autor imade želju da podsjeti geodetskog čitatelja, da je pitanje granica (međa) staro koliko i civilizirani život čovjeka.

Mnogi od geodetskih stručnjaka stekao je diplomu visoke školske kvalifikacije a da je vrlo malo čuo, a mnogi je stručnjak proveo i čitavu svoju životnu praksu a da nije nikada osjetio u osobnom radu koliko je čuvanje, i u slučaju potrebe, uređenje granica (međa) nekretnina složena i odgovorna pravna disciplina, u kojoj geodetski stručnjak djeluje u održavanju izmjere kao vještak.

Široki je raspon pravnih postavki koje geodeti moraju biti jasne u pogledu utvrđivanja granica a da bi bio dobar i pošten vještak u takvim poslovima. Među ostalim, glavna su područja i pitanja:

- smetanje posjeda, u kojim sporovima oštećena stranka traži i pravnu zaštitu i ostvarivanje svojih prava na posjed;
- rješavanje pravnih sporova oko međa u parničnim i vanparničnim postupcima uređenja međa;
- rješavanje pitanja i uređivanja stanja nužnih prolaza;

- obnavljanje i ispravljanje međa u slučajevima kada su one sporne pa treba o njima voditi i eventualne prethodne parnice ili kada su nesporne, kada su na terenu vidljive ili nevidljive (označene ili neoznačene);
- poznavanje okolnosti u kojima katastarski plan kao dokazno sredstvo u postupku vještačenja može imati pravno svojstvo te da kao dokaz bude i priznat.

A baš taj pravni osnov dokaznog sredstva — katastarski plan — kojim se geodetski stručnjak kao vještak služi u postupku, često je predmet podozrenja sudske ocjene.

Velika većina zvaničnih katastarskih planova u SR Hrvatskoj (njih oko 85%) su grafičkog porijekla i osnovna (zadovoljavajuća) kvaliteta im je u zadovoljavanju fiskalnih i statističkih potreba i nemaju sposobnost dokaza, da u njima ucrtana granica odgovara pravnom stanju te granice, kakva je ona postojala u času njenog prvotnog snimanja.

Međutim katastarski plan kao jedno od dokaznih sredstava u opisanim postupcima utvrđivanja stvarnih prava posjeda i granica na nekretninama, nadopunjen drugim dokazima često ima izvanredno značajnu ulogu u rješavanju imovinsko pravnih sporova na nekretninama.

Sve to geodetski stručnjak kao vještak ili eventualni član raznih komisija treba i te kako dobro poznavati a da bi bio od strane suda kao i stranaka priznat kao objektivan i dobrodošli vještak.

Da sudska vještačenja oko uređenja granica (međa), otvaranja ili zatvaranja nužnih prolaza nisu nedužna i naivna praksa dokazuje i nedugo prošlo tragično sudsko vještačenje oko utvrđivanja nužnog prolaza u jednom sporu u općini Buje, u kojem je od nezadovoljne stranke geodetski vještak bio fizički povrijeđen a sudac kao predsjednik komisije, ubijen.

LITERATURA:

- Blume, Nachmann, Rudorff: Die Schriften der alten Römer, zweiter Band, Berlin 1852.
- Kralj, Z.: Dokumentacija geometarske djelatnosti koh Homera (rukopis).
- Miljan, A.: Postupak u sporovima zbog ometanja posjeda, Naša zakonitost 1953, br. 1.
- Wagner, E.: Smetanje posjeda ili uređenje međa, Naša zakonitost 1953, br. 11.
- Nepoznati autor: Uređenje međa kod nas i drugdje (rukopis).

SAŽETAK

U pravnoj literaturi granica je definirana kao prostorna granica prava i ovlaštenja na određenom zemljištu. Dan je povjesnopravni osvrt na granicu. Zemljišta i granične oznake su objekti prava, dok granične crte ne mogu to biti. Raspravljena je uloga geodezije kod utvrđivanja pravne istinitosti granice, kod utvrđivanja granice i njezinog uspostavljanja. Pored granica posjeda i vlasništva spomenute su i državne granice.

Primljeno: 1984-03-20